

Крамной С. С.,

*аспірант кафедри європейського та міжнародного права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

АНАЛІЗ РОЛІ МІЖНАРОДНИХ МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РОЗВ'ЯЗАННІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

ANALYZING THE ROLE OF INTERNATIONAL INTERGOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN RESOLVING INTERNATIONAL CONFLICTS

У статті розглянуто роль та внесок НАТО, ОБСЄ та ООН у розв'язанні міжнародних конфліктів, зокрема між росією та Україною. Аргументується важливість співпраці цих організацій для забезпечення безпеки та стабільності у світі. Висвітлено функції кожної організації та їхні можливості у вирішенні конфліктів. Висловлюється думка щодо необхідності подальшого розвитку співпраці між цими організаціями для ефективного забезпечення безпеки та вирішення міжнародних конфліктів. Розглядаються конкретні приклади дій цих організацій у контексті конфлікту на території України. Формуються висновок про необхідність посилення зусиль з урегулювання конфлікту та активізації міжнародного співробітництва. Акцентуючи на необхідності співпраці між міжнародними організаціями, стаття закликає до подальшого удосконалення механізмів вирішення конфліктів та підвищення ефективності міжнародного співробітництва. Враховуючи сучасні виклики та загрози безпеці, особлива увага приділяється підтримці прав людини та забезпеченню міжнародного правопорядку. Підкреслюється значущість цивільних та військових місій у вирішенні конфліктів та відновленні миру, а також необхідність збалансованого підходу до вирішення напруженості у регіоні. У статті також досліджується вплив політичних обмежень на дії цих організацій та необхідність удосконалення їх роботи з урахуванням сучасних викликів та загроз безпеці. Обговорюється необхідність підвищення ефективності моніторингових механізмів та розвитку міжнародної співпраці в підтримці прав людини та міжнародного права. Звертається увага на значущість ролі цивільних та військових місій у вирішенні конфліктів та відновленні миру, а також на необхідність збалансованого підходу до вирішення напруженості у регіоні. Загалом, стаття закликає до спільних зусиль між міжнародними організаціями для забезпечення стабільності та безпеки в світі.

Ключові слова: *конфлікт, безпека, співпраця, міжнародне співробітництво, міжнародні організації, моніторинг, права людини, міжнародний правопорядок.*

The article examines the role and contribution of NATO, OSCE, and the UN in resolving international conflicts, particularly those between Russia and Ukraine. It argues for the importance of cooperation among these organizations to ensure global security and stability. The functions of each organization and their capabilities in conflict resolution are highlighted, considering the political constraints influencing their actions. The necessity for further development of cooperation between these entities is emphasized for effective security provision and resolution of international conflicts. Specific examples of their actions in the context of the conflict in Ukraine are discussed, leading to the conclusion of the need for intensified efforts in conflict resolution and international cooperation activation. Addressing contemporary challenges and security threats, the article underscores the significance of supporting human rights and maintaining international order. It stresses the importance of both civilian and military missions in conflict resolution and peace restoration, along with the requirement for a balanced approach to resolving regional tensions. Overall, the article calls for collaborative efforts among international organizations to ensure stability and security worldwide.

Key words: *conflict, security, cooperation, international cooperation, international organizations, monitoring, human rights, international law.*

Актуальність теми. Серйозні порушення норм міжнародного права та загрози міжнародній безпеці, спричинені воєнним конфліктом на території України, зокрема російським вторгненням на території Донбасу у 2014 році, створили нагальну потребу у ретельному аналізі правових механізмів для врегулювання

подібних конфліктів. Крім того, повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році підкреслило необхідність наявності ефективних міжнародних інструментів для забезпечення миру та безпеки у світі. Ці події змусили міжнародні організації переглянути свої підходи до врегулювання конфліктів та зміцнення між-

народного правопорядку. У зв'язку з цим, аналіз ролі міжнародних міжурядових організацій у вирішенні міжнародних конфліктів стає необхідним для розуміння та підвищення ефективності правових механізмів у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки.

Мета дослідження полягає в аналізі та оцінці ролі міжнародних міжурядових організацій у розв'язанні міжнародних конфліктів, зокрема на прикладі воєнного конфлікту на території України. Дослідження спрямоване на визначення ефективності діяльності таких організацій у врегулюванні та подоланні конфліктів, а також на розробку рекомендацій щодо підвищення їхнього впливу та ролі в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі міжнародні конфлікти стають все більш загрозливими для міжнародної стабільності та безпеки загалом. Конфлікт, як явище, привертає увагу різноманітних наук, що досліджують = соціальні групи, суспільство та державу загалом. Від теорії міжнародних відносин до політології, соціології, історії, юриспруденції, економіки та математики – всі ці дисципліни аналізують конфлікти з різних точок зору. Існує тенденція до взаємного проникнення та інтеграції цих наук, що визначає високий ступінь міждисциплінарності у вивченні конфліктів.

Розв'язання міжнародних конфліктів вимагає не лише активної дипломатичної діяльності, але й ефективного впливу міжнародних міжурядових організацій. Такі організації, як ООН, ОБСЄ, НАТО та інші, володіють ресурсами та політичним впливом, необхідним для сприяння мирному вирішенню конфліктів та зміцненню міжнародного правопорядку.

Конфлікт може розглядатися як соціально-політичне явище, що виникає внаслідок суперечностей між різними суб'єктами міжнародних відносин. Водночас, його можна розглядати як процес, що відбувається у формі зіткнення інтересів, цінностей та цілей, що може призводити до насильства або інших форм конфронтації. Крім того, конфлікт також може розглядатися як засіб переходу від одних політичних дій до інших, або як умова для зміни системних моделей міжнародних відносин. Це може відбуватися через боротьбу за владу, територіальні претензії, економічні інтереси або ідеологічні розбіжності. Отже, аналіз конфлікту

вимагає розуміння його різноманітних аспектів та взаємодії різних факторів, що формують його сутність та вплив на міжнародну систему [1, с. 56–60].

Організація Об'єднаних Націй (ООН) виступає ключовим суб'єктом у міжнародних відносинах і займає важливе місце у розв'язанні міжнародних конфліктів. У своєму статуті, ООН визначає свої цілі як запобігання негараздів війни, захист прав людини, зміцнення міжнародного миру та безпеки, сприяння соціальному прогресу та покращенню умов життя людей [2].

Роль ООН у розв'язанні міжнародних конфліктів полягає в багатосторонньому підході до вирішення суперечностей, шляхом мобілізації міжнародних зусиль, пошуку дипломатичних рішень та встановлення миротворчих місій. ООН забезпечує форуми для дипломатичних переговорів, сприяючи діалогу між сторонами конфлікту та пошуку компромісних рішень [2].

Важливим інструментом ООН у розв'язанні конфліктів є Спеціальні Посли та миротворчі місії, які діють в регіонах, де існують конфлікти, з метою медіації та моніторингу. Через свої миротворчі операції, ООН сприяє встановленню мирних угод та забезпеченню стабільності у конфліктних регіонах [2]. Проте, роль ООН у розв'язанні міжнародних конфліктів часто обмежується складністю політичних та геополітичних інтересів різних держав. Нерідко виникають ситуації, коли рішення Ради Безпеки ООН блокуються через вето одного чи декількох постійних членів, що ускладнює міжнародну реакцію на конфлікти [3].

Таким чином, ООН відіграє важливу роль у розв'язанні міжнародних конфліктів, проте її можливості та ефективність часто обмежуються політичними обставинами. Для подальшого зміцнення своєї ролі в цій сфері, ООН потребує підтримки всіх членів міжнародної спільноти та постійне вдосконалення своїх механізмів дії.

Текст Північноатлантичного договору, що лежить в основі НАТО, закріплює відданість його учасників мирним засобам вирішення міжнародних конфліктів та незастосування сили у будь-який спосіб, що несумісний з цілями ООН. Це відображає головну мету НАТО – забезпечення міжнародного миру

і безпеки шляхом спільної оборони та підтримки міжнародних відносин [4].

Згідно договору, члени НАТО зобов'язуються сприяти розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи незалежні інституції та створюючи умови для стабільності і добробуту. Це означає, що НАТО працює на сприяння діалогу та співробітництва між державами з метою вирішення конфліктів та запобігання новим загрозам міжнародній безпеці. Крім того, згідно статуту, члени НАТО зобов'язуються розвивати свої власні здатності протистояти збройному нападу, що відображає їхню готовність до захисту територіальної цілісності та безпеки кожної держави-члена. Це ставить перед НАТО завдання підтримки власних оборонних потужностей та спільного відповідного реагування на будь-які загрози безпеці [4].

Таким чином, НАТО відіграє важливу роль у розв'язанні міжнародних конфліктів шляхом сприяння мирному врегулюванню спорів, підтримки міжнародних відносин та зміцнення оборонної готовності своїх членів. Його діяльність спрямована на забезпечення міжнародного миру та безпеки.

Роль НАТО у розв'язанні конфлікту між росією та Україною включає кілька аспектів, які відображаються в політичній, військовій та дипломатичній сферах. Політична підтримка НАТО полягає в засудженні анексії Криму Росією та в підтримці суверенітету та територіальної цілісності України. Це виражалось у різного роду заявах на різних рівнях організації [5].

У військовій сфері НАТО надає допомогу Україні через навчальні програми, консультації та постачання військового обладнання та інших необхідних ресурсів. Крім того, організація відправляє спостерігачів для моніторингу ситуації в зоні конфлікту та сприяє розвитку засобів збільшення прозорості військових дій, зокрема через висвітлення у світових медіа.

Дипломатичні зусилля НАТО спрямовуються на форуми міжнародного співробітництва, такі як Секретаріат ОБСЄ, де організація сприяла мирним переговорам та пошуку політичного розв'язання конфлікту. Крім того, НАТО активно виступало за збереження режиму припинення вогню та застосування дипломатич-

них зусиль для уникнення подальшої ескалації конфлікту.

Отже, хоча НАТО не брали прямої участі у військових діях, його роль полягала в підтримці мирного розв'язання конфлікту та забезпеченні безпеки та стабільності в регіоні.

Роль Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) у розв'язанні міжнародних конфліктів, зокрема в контексті конфлікту між росією та Україною, є надзвичайно важливою. Україна активно використовує можливості цієї організації для забезпечення підтримки та захисту свого суверенітету та територіальної цілісності в умовах агресії з боку рф [6].

ОБСЄ надає Україні можливість залучити увагу міжнародної спільноти до порушень, які вчиняє росія, таких як окупація Криму, військова агресія на сході України та порушення прав людини. Це важливо, оскільки підтримка міжнародного співтовариства є ключовим елементом у забезпеченні безпеки та міжнародної підтримки для України. Організація також надає платформу для проведення переговорів та дипломатичних зусиль з метою врегулювання конфлікту. Участь в міжнародних переговорах під егідою ОБСЄ дозволяє Україні висловлювати свої позиції та шукати мирні способи врегулювання конфлікту за участю міжнародних партнерів [6].

Діяльність Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні є ще одним важливим аспектом у розв'язанні конфлікту. Місія забезпечує моніторинг безпекової ситуації, дотримання прав людини та проведення реформ на тимчасово окупованих територіях. Вона надає об'єктивну інформацію про ситуацію на місцях, що є важливим для міжнародної спільноти у прийнятті рішень та реагуванні на події [6].

Україна активно виступає за підтримку та розвиток ролі ОБСЄ у розв'язанні конфліктів, особливо в контексті конфлікту з росією. Подальше зміцнення позиції та ресурсів ОБСЄ може сприяти мирному врегулюванню конфліктів та забезпечити стабільність та безпеку в регіоні. Недоліки діяльності Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ на Донбасі в Україні стають очевидними через різні обставини, які унеможливають достовірність моніторингу. Одним з основних обмежень є те, що місія не працює у нічний час, що створює прогали-

ни в моніторингу подій. Під час нічних годин активність в зоні конфлікту зазвичай зростає, і саме тоді часто відбуваються найбільші порушення режиму припинення вогню та прав людини з боку рф. Відсутність можливості моніторингу в цей період обмежує можливості збору об'єктивної інформації та реагування на виявлені інциденти вчасно та ефективно [7].

Росія використовує різні тактики для унеможливлення роботи місії, що включає блокування доступу до окремих районів, обмеження свободи руху, а також перешкоджання комунікаційних засобів та спостережних пунктів. Це ускладнює завдання місії та знижує її ефективність у забезпеченні безпеки та моніторингу ситуації на місцях. Отже, роль ОБСЄ у розв'язанні міжнародних конфліктів є значущою, проте недоліком роботи Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ на Донбасі є обмеження у проведенні моніторингу в нічний час та перешкоди, створені російською стороною, які унеможливають достовірність та повноту збору інформації про ситуацію в зоні конфлікту.

Висновки. Міжнародні міжурядові організації, зокрема, НАТО, ОБСЄ та ООН відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності та миру на міжнародному рівні. Вони сприяють вирішенню конфліктів, забезпечу-

ючи моніторинг, дипломатичні переговори та гуманітарну допомогу, військові навчання тощо. Однак їх здатність до досягнення результатів часто зазнає обмежень через політичні втручання.

Для вирішення недоліків у діяльності міжнародних міжурядових організацій, зокрема, ООН та ОБСЄ, можна запропонувати кілька шляхів удосконалення. По-перше, це реформування системи вето у Раді Безпеки ООН, зокрема, розглянути можливість обмеження права вето постійних членів Ради Безпеки у питаннях, що стосуються міжнародного миру і безпеки. Таке рішення допоможе уникнути блокування рішень у разі конфлікту інтересів.

По-друге, посилення міжнародного нагляду за діяльністю місій, шляхом надання їм більш широких повноважень для ефективного виконання їхніх функцій, включаючи роботу в нічний час. Крім того, розглянути можливість залучення громадських організацій до моніторингу та врегулювання конфліктів, що може забезпечити більшу об'єктивність та ефективність діяльності міжнародних місій.

Таким чином, запропоновані заходи допоможуть збільшити ефективність діяльності міжнародних міжурядових організацій у розв'язанні міжнародних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бернадський Б.В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. Київ : Персонал, 2012. 366 с. С. 56–60. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf (дата звернення: 13.04.2024).
2. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 року. Сан-Франциско. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 13.04.2024).
3. Застосування права вето потребує реформування, і це може стати ключовою реформою ООН – виступ Президента України на засіданні Ради Безпеки ООН. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zastosuvannya-prava-veto-potrebuye-reformuvannya-i-ce-mozhe-85745> (дата звернення: 13.04.2024).
4. Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 року. Вашингтон. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення: 13.04.2024).
5. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. Організація північноатлантичного договору. Опубліковано 23 лютого 2024 року URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm (дата звернення: 13.04.2024).
6. Роз'яснення Міністерства закордонних справ України. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Опубліковано 05 вересня 2022 року. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spivrobotnictva-v-evropi> (дата звернення: 13.04.2024).
7. Клімкін розповів про недоліки місії ОБСЄ. УкрІнформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1825670-klimkin_rozproviv_pro_nedoliki_misiii_obse__2032727.html (дата звернення: 13.04.2024).